

CUPRINS

Competențe generale și specifice	6	Ludovic al XIV-lea. Palatul de la Versailles – studiu de caz	54
Ghid de utilizare a manualului digital	7	Petru cel Mare – studiu de caz	56
Recapitulare și evaluare inițială	10	Recapitulare	58
Unitatea 1		Evaluare	60
CĂLĂTORII ȘI CĂLĂTORII – EUROPA ȘI LUMEA NOUĂ		Unitatea 3	
Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu – mijloace de transport	14	SPRE O NOUĂ SOCIETATE	
Marile descoperiri ale europenilor (I): Drumuri și teritorii	16	<i>Revoluția glorioasă</i>	62
Marile descoperiri ale europenilor (II): Exploratori faimoși	18	Iluminismul – rațiune, drepturi, implicarea oamenilor în viața publică	64
Marile descoperiri ale europenilor (III): Consecințe asupra vieții oamenilor	20	Montesquieu, Rousseau, Voltaire – studiu de caz	66
<i>Lumea nouă: cunoaștere, misionarism și exploatare – studiu de caz</i>	22	Viața cotidiană. Opinia publică în secolul al XVIII-lea	68
Recapitulare	24	Constituirea SUA. Declarația de independență. Constituția	70
Evaluare	26	Revoluția franceză (I). De la supus la cetățean	72
Unitatea 2		Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului – studiu de caz	74
GENEZA SPIRITULUI MODERN		Revoluția franceză (II). Proclamarea republicii	76
Renașterea – geneza spiritului modern	28	Napoleon I și răspândirea ideilor Revoluției franceze în Europa	78
Umanismul	30	Revoluția industrială. Impactul asupra vieții oamenilor	80
Leonardo da Vinci – studiu de caz	32	Recapitulare	82
Michelangelo Buonarroti – studiu de caz	34	Evaluare	84
Niccolò Machiavelli – studiu de caz	36	Unitatea 4	
William Shakespeare – studiu de caz	37	SECOLUL NAȚIONALITĂȚILOR	
Giordano Bruno și Galileo Galilei – studiu de caz	38	Statele moderne – revoluție și emancipare națională	86
Reforma (I): Cauze și consecințe	40	1848 în Europa – studiu de caz	90
Reforma (II): Personalități marcante	42	România și modernitatea – studiu de caz	92
Contrareforma (I): Cauze și consecințe	44	Formarea statelor naționale în secolul al XIX-lea: Germania – studiu de caz	94
Contrareforma (II): Rolul Inchiziției	46	Epoca victoriană. <i>La Belle Époque</i>	96
Barocul – studiu de caz	48	Recapitulare	98
Absolutismul	50	Evaluare	100
Soliman Magnificul – studiu de caz	52	Recapitulare și evaluare finală	102
		Recomandări bibliografice pentru documentare	110
		Metode și instrumente de lucru	111
		Anexă	112

Bine ai revenit în lumea fascinantă a Istoriei! Anul trecut ai aflat despre apariția primilor strămoși ai omului și despre evoluția societății umane până în Evul Mediu.

Reamintește-ți ceea ce ai învățat, rezolvând câteva exerciții și aplicații recapitulative.

I. Știu să localizez în timp și în spațiu civilizații, evenimente și procese istorice

1. Privește cu atenție cele două hărți și rezolvă cerințele:

a. Identifică trei civilizații studiate în clasa a V-a.

Exemplu: *Civilizația romană (harta Imperiului Roman)*

b. Menționează patru mari orașe ale antichității și spune cărei civilizații îi aparțin.

Civilizații antice din Orientul Mijlociu

Imperiul Roman

2. Numește un eveniment important pentru fiecare dintre epocile studiate în clasa a V-a: Preistorie, Antichitate, Evul Mediu.
3. Descrie în ce a constat procesul de romanizare a Daciei.

II. Știu să utilizez limbajul de specialitate

a. Completează spațiile libere cu informația corespunzătoare:

Grecii aveau o religie politeistă, considerând că zeii sunt responsabili pentru crearea lumii și pentru toate fenomenele pe care ei nu și le puteau explica. Trăind pe Muntele _____, divinitățile grecilor se asemănau _____ sub multe aspecte, dar erau _____. În fruntea lor se afla _____, zeul cerului, care împărțea puterea cu frații săi: _____ (zeul mării) și _____ (zeul infernului). Foarte importanți erau și _____ - copii zămislți de zei cu pământeni.

Olimp	nemuritori	Poseidon	eroi	politeistă
Zeus	oamenilor	semizeii	Hades	

b. Stabilește, pe baza sursei date și a cunoștințelor tale despre mitologia romană, o asemănare și o deosebire între credința religioasă a grecilor și cea a romanilor.

III. Pot să valorific sursele și experiența istorică, precum și diversitatea socio-culturală

Realizează o prezentare de 150-200 de cuvinte despre rolul lui Carol cel Mare în viața politică și culturală a Europei, valorificând informația din textul de mai jos:

Anul 800 a amplificat în Europa Occidentală dimensiunile regalității odată cu restaurarea Imperiului. Magistratura imperială era tot o instituție divină, care se situa ceva mai sus în ierarhia puterilor, la un nivel intermediar între regii de pe pământ și forțele cerești. În fața lui Carol cel Mare s-a prosternat un papă. Lângă mormântul Sfântului Petru i s-a adresat numele de Augustus. Ca un alt Constantin sau ca un alt David, împăratul Occidentului avea, de acum încolo, misiunea de a conduce singur întreaga lume creștină latină spre izbăvire.

Georges Duby, *Arta și societatea*

IV. Știu să folosesc autonom și responsabil instrumentele necesare educației permanente

1. Mergi în vizită la cel mai apropiat muzeu de istorie sau accesează turul virtual al unui muzeu din Europa. Caută exponate și informații legate de fapte istorice studiate în clasa a V-a. Compune un text de 200-300 de cuvinte în care să relatezi cum s-a desfășurat vizita și să menționezi două lucruri noi pe care le-ai aflat cu această ocazie.

2. Realizează, lucrând în echipă cu colegii tăi, o prezentare în format digital despre viața cotidiană în Evul Mediu. Menționează aspecte caracteristice ale vieții de familie, alimentația, sărbătorile, educația și credințele din acea perioadă. Grupurile de proiect vor include maximum 5 membri și își vor prezenta în fața clasei descoperirile. Analizează proiectele prin comparație. Ce observi?

Carol cel Mare (Charlemagne) – rege al francilor începând din 768, anexează în 774 Regatul Longobard și adaugă mai apoi titlul de împărat roman (800 - 814)

Timp de lucru: 50 minute. Din oficiu: 10 puncte.

I. Enumeră, în ordine cronologică, epocile istorice.

Exemplu: 1. Preistorie, 2. ...

8 p.

II. Se dă următoarea listă de ani: 753 î.H., 27 î.H., 284, 800, 1453.

Stabilește secolul, era și epoca istorică pentru fiecare dintre datele menționate mai sus.

Exemplu: 753 î.H. – secolul al VIII-lea înaintea erei noastre, Epoca Antică.

12 p.

III. Privește cu atenție imaginile de mai jos:

1. Stabilește, pentru fiecare dintre ele, tipul de izvor istoric pe care îl reprezintă.

Exemplu: harta - izvor istoric scris

5 p.

2. Completează spațiile libere după modelul dat, astfel încât să fie corecte din punct de vedere istoric:

a. Documentele scrise pot conține o varietate de semne grafice, schițe și desene.

b. Monedele sunt o invenție _____.

c. Inscricțiunile puteau fi întâlnite _____.

10 p.

IV. Citește cu atenție textul și răspunde la cerințele de mai jos.

20 p.

În Epoca Neoliticului, triburile nord africane de vânători nomazi au migrat populând Delta și, progresiv, valea Nilului, regiuni care le ofereau posibilități optime pentru o viață agricolă (...). Teritoriul Egiptului a fost (...) organizat în două mari state. Unificatorul acestor state (...) a fost regele din Egiptul de Jos, Menes. În cursul unei lungi domnii, de 60 de ani, se pare, Menes a pus să se sape primele mari canale de irigație și, la granițele dintre cele două state a construit Memfis. A condus cu succes o expediție contra Libiei, a dat regatului său un corp de legi și a construit mai multe temple.

Ovidiu Drâmba, Istoria culturii și civilizației (adaptare)

a. Transcrie, din sursă, cauza migrației triburilor de vânători nomazi pe valea Nilului.

b. Precizează, pe baza sursei, evoluția modului de organizare a Egiptului antic.

c. Identifică, pe baza sursei, două realizări din timpul domniei lui Menes.

d. Numește două civilizații ale Orientului Antic și precizează o asemănare, respectiv, o deosebire, între acestea.

V. Asociază personalitatea cu epoca istorică și cu spațiul geografic căruia îi aparține.

8 p.

Exemplu: Augustus – Roma - Antichitate

Augustus	Imperiul Roman de Răsărit	Antichitate
Burebista	Roma	
Constantin cel Mare	Țara Românească	Evul Mediu
Pericle	Atena	
Mircea cel Bătrân	Dacia	

VI. Alcătuieste un text de 150-200 de cuvinte despre Grecia antică, în care să precizezi trei caracteristici definitorii ale acesteia. Menționează forme de organizare politică și elemente de civilizație și cultură.

27 p.

Exemplu: Formată în bazinul mediteranean, civilizația greacă a fost prima cultură importantă a antichității europene. ...

U1

Călători și călătorii Europa și Lumea Nouă

- Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu – mijloace de transport
- Marile descoperiri ale europenilor (I) • Drumuri și teritorii

- Marile descoperiri ale europenilor (II) • Exploratori faimoși
- Marile descoperiri ale europenilor (III) • Consecințe asupra vieții oamenilor

Studiu de caz: Lumea Nouă – cunoaștere, misionarism și exploatare

**Recapitulare
Evaluare**

DESCOPERĂ!

Adu-ți aminte de cele învățate anul trecut. Care erau cei mai faimoși navigatori al Antichității? Ce tip de ambarcațiuni și de instrumente de navigare foloseau ei?

Marco Polo (1254-1324)

Negustor venețian care a întreprins o lungă călătorie în Asia, ajungând în 1275 în China, unde este primit la curtea împăratului Kubilai. Se întoarce după 20 de ani la Veneția și scrie *Cartea minunilor lumii*, în care își povestește experiențele din Asia Mică, Centrală și de Sud-Est.

DICȚIONAR

astrolab – instrument folosit pentru măsurarea poziției astrilor și a înălțimii lor deasupra orizontului

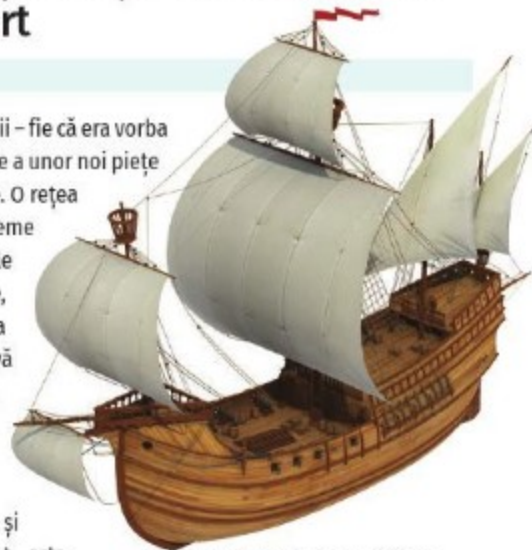
caravelă – corabie cu pânze și trei-patru catarge, folosită de portughezi și spanioli pentru călătorii de lungă durată, între sec. XV-XVII

portulan – hartă de navigație folosită în Evul Mediu

Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu – mijloace de transport

Aventura cunoașterii

Anticii puneau mare preț pe călătorii – fie că era vorba de expediții de cucerire sau de căutare a unor noi piețe de desfacere pentru produsele locale. O rețea remarcabilă de drumuri romane și sisteme de transport bine puse la punct le permiteau călătorilor să se deplaseze, pe uscat și pe mare, oriunde în lumea cunoscută: Europa, o parte semnificativă din Asia și nordul Africii. Odată cu disoluția Imperiului Roman, toate acestea au luat sfârșit. În urma atacurilor constante ale triburilor germanice, a declinului economic și tehnologic, drumurile s-au degradat, arta navigației a decăzut, orașele au fost reduse la ruine – și odată cu ele au căzut în uitare și cunoștințele acumulate de antici.

Replică a unei caravele din sec. al XV-lea

Percepția spațiului în Evul Mediu. Deși vechii greci descoperiseră deja că Pământul este rotund, oamenii din Evul Mediu au fost, dimpotrivă, multă vreme convingși că e plat. Dincolo de lumea cunoscută – credeau ei – exista un tărâm fantastic, cu fiare necunoscute și ape întunecate, clocotitoare, iar corăbiile ajunse la marginea lumii, fie pierreau cuprinse de flăcări, fie cădeau, pur și simplu, în gol. De altfel, omul medieval era mai degrabă sedentar. Teama de răufăcători și de animale sălbatice, starea precară a drumurilor și lipsa instrumentelor de orientare îl făceau să se încumete rar la drumuri lungi.

Interesul europenilor pentru călătorii și explorări a crescut treptat, sub influența mai multor factori: progresul tehnologic, intensificarea relațiilor comerciale cu Orientul (europenii erau mari amatori de mirodenii și de mărfuri de lux exotice, precum mătase, parfumuri și fildes), consolidarea monarhiilor creștine (dispușe să finanțeze expediții pentru găsirea unor noi surse de bogății) și, nu în ultimul rând, dorința exploratorilor de a descoperi lumi necunoscute.

Mijloace de transport și instrumente de orientare în spațiu. În sec. al XV-lea, portughezii au construit un nou tip de corabie, numită caravelă, potrivită pentru călătoriile lungi pe ocean. Pe uscat, transportul depindea de forța animală. În Orient, erau organizate caravane – convoaie de călători și negustori care transportau prin deșert mărfuri încărcate pe animale de povară (în general cămile). În călătoriile lor, navigatorii se serveau de busolă (invenție chinezească antică), astrolab (apărut la vechii greci și dezvoltat apoi de arabi) și de portulane.

Astrolab din Franța sec. al XV-lea (Harvard Science Center) ©Sage Rose

Explorează și aplică

I. Citește și alege răspunsul corect.

- Medievalii cunoșteau ...
  - Europa, Asia, Australia
  - Europa, Asia, nordul Africii
  - Europa, Asia, America de Sud
- Caravela a fost folosită pentru prima dată de ...
  - spanioli
  - venețieni
  - portughezi
- Drumul Mătăsii lega ...
  - Europa de Africa
  - Europa de Asia
  - Europa de America
- În China, Marco Polo a fost primit la curtea împăratului ...
  - Kubilai
  - Ibn Battuta
  - Lao Tzu

II. Citește și rezolvă cerințele.

În sec. al XV-lea, mirodeniile erau scumpe. Pe atunci, evident, nu existau frigiderice și, pentru a scăpa de mirosul de carne veche, erau folosite mirodenii. Piperul era atât de scump, încât uneori servea drept monedă de schimb.

Descoperă Lumea vol. 5, Exploratori și neguțători

- Numește, din sursă, unul dintre motivele pentru care medievalii foloseau mirodenii.
- Explică, pe baza textului, de ce piperul era întrebuințat și ca monedă de schimb.
- Enumeră alte mărfuri, în afară de mirodenii, pe care medievalii le aduceau din Orient.

Micul cercetător – proiect

Ce vei face: fișa călătorului medieval Ibn Battuta.

De ce vei face: Vei descoperi cel mai important călător medieval, ale cărui hărți au fost multă vreme folosite în Europa și în lumea islamică.

Cum vei face: Elevii clasei se organizează în grupuri de 2-3 membri. Fiecare elev alege subiectul/subiectele de care se va ocupa în cadrul grupului de proiect, astfel încât să fie acoperite următoarele puncte:

- contextul istoric al călătoriilor lui Ibn Battuta;
- cronologia, itinerariul și descrierea primei călătorii;
- cronologia, itinerariul și descrierea celei de-a doua călătorii;
- contribuția la cunoștințele geografice ale vremii.

Subîndrumarea profesorului, documentează-te pe internet și din diverse publicații (articole, enciclopedii etc.), caută hărți și ilustrații relevante. Asamblează împreună cu colegii de grup lucrarea finală. **Timp de lucru:** o săptămână.

Cum vei ști dacă ai reușit: Fiecare membru al grupului prezintă în clasă partea sa de proiect. La finalul prezentării, profesorul și colegii vor pune întrebări și vor spune ce le-a plăcut și ce recomandări au. Adu-gă proiectul la portofoliul tău.

! **Notă:** Pentru detalii despre pașii de parcurs, vezi și Metode și instrumente de lucru, p. 111!

Ibn Battuta (1304-1369)

Important explorator, cartograf și scriitor arab care, timp de 30 de ani, a călătorit în Africa, Europa, și în mare parte din Asia.

CAPSULA TIMPULUI

Drumul Mătăsii era o rețea de rute comerciale care legau Europa (bazinul Mării Mediterane) de Asia; numele provine de la cea mai importantă marfă transportată pe această cale – mătasea (pe atunci produsă doar în China). Caravanele înfruntau tot felul de pericole, de la răufăcători până la animale sălbatice și o natură neprielnică, iar asemenea expediții puteau dura, dus-întors, chiar și doi ani. Drumul Mătăsii a fost folosit fără întrerupere din Antichitate până în secolul al XV-lea.

DESCOPERĂ!

În numele Domnului,
Amin.

În anul 1497, regele
Manuel (...) a trimis
patru corăbii să
exploreze mările și să
caute mirodenii.

(Ernest George
Ravenstein, *Jurnalul
primei călătorii a lui
Vasco Da Gama,*
1497-1499)

1. Care era scopul expediției inițiate de Manuel I?
2. Pe ce căi obținuseră europenii mirodenii până în acel moment?

Vasco da Gama
(cca. 1460/1469-1524)

DICȚIONAR

a cartografia - a întocmi
hărți

Lumea Nouă - denumire
convențională folosită,
începând cu sec. al XVI-lea,
pentru a desemna în
special America (de Nord,
Centrală și de Sud), dar
care se aplică și Oceaniei.
Prin contrast, **Lumea Veche**
este reprezentată de
Europa, Asia și Africa.

pavilion - stindard, drapel

Marile descoperiri ale europenilor (I) - Drumuri și teritorii

Aventura cunoașterii

În sec. al XV-lea, europenii inițiază o acțiune susținută de explorare a unor noi rute maritime și teritorii. Cauzele sunt multiple, însă primează rațiunile economice. Creșterea populației, mai ales în mediul urban, însemna sporirea cererii de mărfuri de lux din Orient - numai că rutele folosite până atunci deveniseră nesatisfăcătoare, iar negustorii voiau mai cu seamă să evite teritoriile stăpânite de musulmani (în urma căderii Constantinopolului, din 1453). Pe de altă parte, monarhiile europene, adesea angrenate în conflicte armate, fie interne, fie cu statele învecinate, aveau nevoie de noi surse de bogății, astfel că încurajau activ asemenea expediții. În sfârșit, Biserica vedea în noile descoperiri geografice o ocazie de răspândire a religiei creștine.

Portugalia, avantajată de ieșirea la Oceanul Atlantic, e prima care pornește în explorare, intenționând să găsească o rută spre India (Asia) prin ocolirea continentului african. Pe caravelele lor rapide și rezistente, marinarii portughezi au întreprins mai multe expediții, iar în 1488 **Bartolomeu Dias** a atins Capul Bunei Speranțe, pe coasta de sud a Africii. În anii 1497-1498, **Vasco da Gama** a navigat încă și mai departe, a ocolit Africa și a debarcat în India, la Calicut.

Călătoria lui Vasco da Gama

Europenii și Lumea Nouă. Navigând în slujba Spaniei, italianul **Cristofor Columb** a încercat să ajungă în India navigând spre vest, pe Oceanul Atlantic. În 1492, el a descoperit un nou continent (deși Columb credea că e vorba de India) - numit mai târziu America. În 1497, o expediție englezescă condusă de **John Cabot** (și el, de fapt, italian) a explorat țărmul Americii de Nord, iar în 1500, portughezul **Pedro Álvares Cabral** a ajuns în America de Sud, în Brazilia. În 1534 francezul **Jacques Cartier** a cartografiat o parte din teritoriul Canadei de azi.

Prima călătorie în jurul lumii (1519-1522) a fost condusă de portughezul **Fernando Magellan** (sub pavilion spaniol).

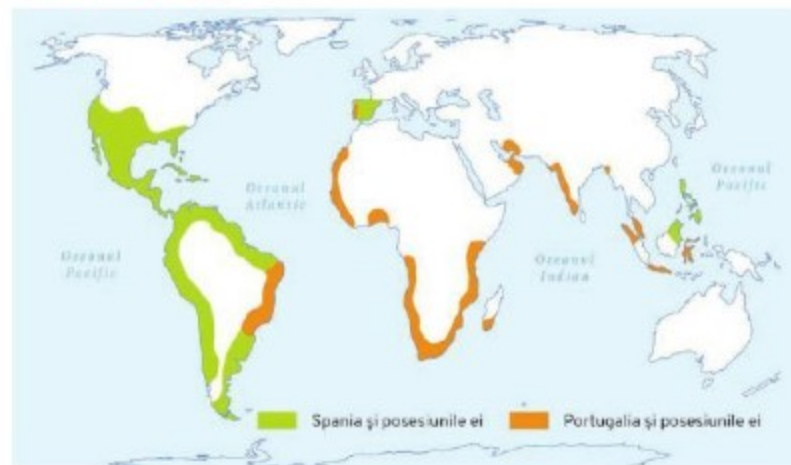
Explorează și aplică

I. Citește și rezolvă cerințele.

Îndrăzneala care l-a determinat pe Columb să pornească hotărât spre apus, pe Bartolomeu Dias și pe Vasco da Gama spre sud, pe Cabot spre nord, spre Labrador, își are, în primul rând, izvorul în voința deplin conștientă de țelul ei: de a descoperi în cele din urmă, pentru lumea occidentală, o cale maritimă spre India, o cale liberă, fără piedici, fără vămi și să se înfrângă astfel (...) dominația Islamului. Regii și sfticicii lor (...) niciodată n-ar fi riscat banii necesari (...) dacă nu aveau perspectiva că, de pe urma acestor expediții, ei își vor scoate de o mie de ori dobânzile capitalurilor investite.

traducere după Stefan Zweig, *Magellan*

1. Precizează, din sursă, două cauze ale expedițiilor întreprinse de europeni în sec. XV-XVI.
  2. Numește, pe baza textului, două avantaje ale descoperirii unei căi maritime spre India.
- II. Realizează, în caiet, o axă cronologică a expedițiilor europene în Lumea Nouă. Precizează: anul, numele conducătorului expediției, teritoriul descoperit.
- III. Citește informațiile alăturate, din secțiunea *Capsula Timpului*. Apoi studiază harta și răspunde la cerințe.

1. Numește tratatul conform căruia a fost făcută această împărțire.
2. Menționează, localizând pe hartă, câte două posesiuni ale Spaniei și două ale Portugaliei.
3. Arată, pe hartă, călătoria lui Vasco da Gama spre India.
4. Numește doi exploratori portughezi și identifică pe hartă descoperirile acestora.
5. Documentează-te individual și precizează care a fost reacția celorlalte puteri europene față de tratatul de la Tordesillas. Cum explici acest lucru?

Micul cercetător - portofoliu

Știi că și un englez, Francis Drake, a navigat în jurul lumii la sfârșitul sec. al XVI-lea? Documentează-te și scrie, pentru revista școlii, un scurt articol despre călătoria sa (300-350 cuvinte). Poți folosi și hărți sau imagini. Adaugă articolul la portofoliul tău.

! Notă: Nu uita să verifici pași de parcurs în Metode și instrumente de lucru, pag. 111!

Pedro Álvares Cabral
(c. 1467/1468 - c. 1520)

Prima pagina a Tratatului
de la Tordesillas, 1494

CAPSULA TIMPULUI

Noile descoperiri geografice au dus la apariția unui conflict între Spania și Portugalia, căci fiecare dorea pentru sine cât mai multe teritorii. În 1494, ele au încheiat Tratatul de la Tordesillas, prin care se stabilea ce teritorii reveneau fiecăreia și linia de demarcație dintre ele. Această linie imaginară era un meridian situat la aprox. 2000 km vest de Insulele Capului Verde (în Oceanul Atlantic). Toate pământurile nou-descoperite la est de linie reveneau Portugaliei; cele de la vest - Spaniei.

DESCOPERĂ!

Primii europeni care au ajuns pe continentul american au fost vikingii (în jurul anului 1000), cu câteva secole înaintea lui Columb.

De ce crezi că, în aceste condiții, cel care a rămas în istorie drept descoperitorul Americii este Columb?

Amerigo Vesputti
(c. 1454-1512)

Comerciantul aristocrat din Florența, Amerigo Vesputti, devine interesat de călătoriile lui Columb și pornește în propriile sale expediții spre țările descoperite de acesta.

DICȚIONAR

caracă – navă de mari dimensiuni, cu catargul principal foarte înalt, folosită până la sfârșitul sec. al XVI-lea pentru transportul de mărfuri grele

Marile descoperiri ale europenilor (II) - Exploratori faimoși

Aventura cunoașterii

Cristofor Columb
(portret realizat postum de către Sebastiano del Piombo, 1519)

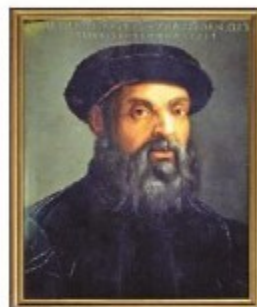
CRISTOFOR COLUMB (1451-1506)

Navigator, explorator și negustor genovez, Cristofor Columb și-a început devreme ucenicia pe mare. Pasionat de geografie și atras de câștigurile fabuloase care puteau fi obținute din comerțul cu Orientul, el era interesat, ca mulți dintre contemporanii săi, să găsească o cale de a ajunge în Asia, pe apă. Portughezii au ales să navigheze spre est, ocolind continentul african; Columb, în schimb, și-a propus să ajungă în India navigând spre vest, peste Oceanul Atlantic. Acest plan se baza pe propriile sale calcule (în care subestimase cu mult distanțele) și pe teoriile unui astronom și cartograf florentin numit Paolo Toscanelli.

După ce, timp de mai mulți ani, Columb a încercat în van să obțină sprijinul monarhiilor europene, Ferdinand de Aragon și Isabela de Castilia (regele și regina Spaniei) au acceptat să-i finanțeze expediția. Astfel, în august 1492 Columb a plecat din portul Palos de la Frontera cu trei nave: o caracă, Santa Maria, pe care o comanda el însuși, și două caravele mai mici, Pinta și Niña, pornind spre vest, peste Atlantic. După mai puțin de trei luni, Columb a ajuns în arhipelagul Bahamas, debarcând pe o insulă pe care a numit-o San Salvador. În cadrul aceleiași expediții, el a mai explorat Cuba și Hispaniola (Haiti), unde a întemeiat o colonie. În tot acest timp, Columb a fost convins că a ajuns în India, astfel că pe toți indigenii i-a numit indieni. Mai târziu, exploratorul Amerigo Vesputti va înțelege din expedițiile sale (1497-1504) că, de fapt, Columb descoperise un nou continent – ce ajunge, de altfel, să-i poarte numele: America. Până în 1504, Columb a mai efectuat încă trei călătorii peste Atlantic, explorând Antilele Mici, Trinidad, coasta nordică a Americii de Sud și coasta estică a Americii Centrale.

Cele patru călătorii ale lui Cristofor Columb peste Atlantic

Fernando Magellan
(portret realizat în sec. al XVI-lea, pictor anonim)

FERNANDO MAGELLAN (1480-1521)

Navigator și explorator portughez, Fernando Magellan și-a început cariera de marinar și soldat în slujba Portugaliei, participând la numeroase expediții și ajungând chiar până în Asia de Sud-Est. Căzut însă în dizgrația regelui Manuel I, a ales să navigheze sub pavilion spaniol în numele lui Carol I (viitorul împărat Carol Quintul). Magellan era convins că putea ajunge la Insulele Moluce, din Indonezia de azi (supranumite *Insulele Mirodeniilor*), navigând spre vest. Spaniolii au fost de acord să finanțeze această expediție, astfel că în toamna lui 1519, având sub comanda lui cinci carace și mai puțin de 300 de oameni, Magellan a pornit peste Atlantic.

În decembrie 1519 a atins coasta Braziliei, iar în martie 1520 a poposit în Patagonia (Argentina de azi). În octombrie 1520, după ce pierduse două dintre cele cinci carace, Magellan a descoperit strâmtoarea care îi va purta numele, reușind să își continue drumul spre vest, în apele calme ale Oceanului Pacific.

După o călătorie dificilă, marcată de lipsa proviziilor și a apei potabile, Magellan a ajuns în Insulele Filipine. A fost ucis de o săgeată otrăvită în aprilie 1521 de oamenii lui Lapulapu, regele micilor insule Mactan, care a refuzat să se supună spaniolilor.

În Spania s-a întors o singură corabie, Victoria, în 1522, sub comanda lui Juan Sebastián Elcano și având la bord doar 18 oameni. Aceasta a fost prima navă din istorie care a realizat o circumnavigație completă a Pământului.

Explorează și aplică - portofoliu

1. Informațiile pe care le avem despre expediția lui Magellan provin din jurnalul italianului Antonio Pigafetta, care l-a însoțit pe acesta în călătoria spre vest și a fost unul dintre cei 18 supraviețuitori de pe Victoria. Sub îndrumarea profesorului, documentează-te (la bibliotecă sau pe internet) și scrie o pagină de jurnal din perspectiva lui Magellan. Descrie corabia, instrumentele de navigație folosite, îndeletnicirile marinarilor, hrana de la bord, precum și relația dintre Magellan și căpitanii celorlalte carace.

2. Caută informații despre cele patru expediții ale lui Cristofor Columb peste Oceanul Atlantic (la bibliotecă sau pe internet) și scrie un text de 150-200 de cuvinte despre călătoria care ți se pare cea mai importantă, argumentându-ți alegerea.

Ruta expediției începute sub comanda lui Magellan și finalizată de Elcano

Nava lui Magellan, Victoria
detaliu dintr-o hartă realizată
de cartograful Abraham Ortelius
în 1589

Juan Sebastián Elcano
(portret din sec. al XIX-lea)

Inițial înrolat ca ofițer în expediția lui Magellan, Elcano a luat parte la răscoala înăbușită în portul San Julián. Cruțat de la moarte, Elcano a fost ales în 1521, la ceva timp după ce Magellan a fost ucis, comandant al singurei nave care a reușit să încheie expediția.

DESCOPERĂ!

1. Privește ilustrația de mai jos: cum sunt echipați războinicii azteci?

2. Amintește-ți ce arme foloseau europenii în Evul Mediu. Cum erau față de cele ale aztecilor?

Războinici azteci (în Codex Mendoza) creat în sec. al XVI-lea pentru a oferi regelui Spaniei informații despre populațiile cucerite

DICȚIONAR

amerindieni – populații indigene ale Americii
civilizație precolumbiană – civilizație care a existat în America înainte de descoperirea acesteia de către Cristofor Columb
conchistador – aventurier spaniol din sec. XV-XVI care avea ca scop să cucerească teritorii în America
imperiu colonial – teritorii (colonii) aflate în stăpânirea unui stat european (stat-metropolă)
indigen – autohton, băștinaș

Marile descoperiri ale europenilor (III) - Consecințe asupra vieții oamenilor

Aventura cunoașterii

Semnarea Tratatului de la Tordesillas (1494) a marcat apariția primelor imperii coloniale: cel spaniol și cel portughez. Treptat, și alte state europene (englez, francez, olandez) au pus bazele unor asemenea imperii și, odată cu descoperirea Australiei, Noii Zeelande și a unor insule din Oceanul Pacific (în sec. al XVII-lea), Europa și-a extins dominația asupra lumii întregi.

Imperiile coloniale și civilizațiile precolumbiene. După revendicarea teritoriilor din *Lumea Nouă*, europenii și-au propus să controleze în totalitate locuitorii și resursele nou-createlor colonii. În America, acest lucru a însemnat supunerea civilizațiilor precolumbiene (printre care mayașii, incașii și aztecii), prin acțiuni menite să submineze orice rezistență în fața stăpânirii spaniole, respectiv portugheze. În partea controlată de spanioli, cei însărcinați cu impunerea administrației coloniale au fost conchistadorii. Deși aceștia dispuneau doar de câteva sute de soldați, posedau, în schimb, arme de foc. Atunci când au apărut călare, îmbrăcați în armuri strălucitoare, indigenii (care nu mai văzuseră cai până atunci) i-au luat drept ființe supranaturale. Astfel a reușit **Hernán Cortés**, în 1519, să îi cucerească pe aztecii conduși de Montezuma (o populație de peste 20 de milioane, estimează istoricii, care trăia pe teritoriul Mexicului de azi). La rândul său, în 1532, **Francisco Pizarro** i-a cucerit pe incași (de pe teritoriul de azi al Peru-ului), învingându-l pe împăratul lor, Atahualpa. Cucerirea armată a fost urmată de o acțiune susținută de convertire a indigenilor la creștinism.

Imperiul colonial portughez era condus de un vicerege și apărat de o flotă puternică. Portughezii au înființat baze maritime strategice, forturi militare și puncte comerciale de schimb pe țărmurile Africii, coasta vestică a Indiei, Peninsula Malacca, Indonezia și China. În America de Sud, au luat în stăpânire teritoriul actualului Brazilii.

Imperiul colonial spaniol era împărțit în viceregate și cuprindea mai ales teritorii din America – din actualul Mexic, până în America Centrală și de Sud. Impunerea dominației spaniole a distrus civilizațiile aztecă și incașă, nimicind rezistența populațiilor băștinașe.

Ruinele orașului incaș Machu Picchu (Peru)

Consecințe. Descoperirea Lumii Noii a avut efecte semnificative asupra europenilor. Urmând exemplul portughez și spaniol, și alte puteri europene au început să fie interesate de stabilirea unor colonii. S-a intensificat transportul de mărfuri pe Oceanul Atlantic, în detrimentul celui de pe Marea Mediterană (înfloritor în Antichitate și o bună parte din Evul Mediu). S-a dezvoltat economia (datorită aurului și argintului adus din colonii) și au început să fie cultivate plante noi, de peste ocean – cartoful, porumbul, roșiile. În sfârșit, marile descoperiri geografice și contactul cu alte civilizații au îmbogățit cunoștințele științifice ale europenilor.

Explorează și aplică

I. Citește și completează.

- Primele imperii coloniale care s-au dezvoltat în Evul Mediu au fost cel ... și cel spaniol.
- Montezuma era conducătorul ..., cucerit de Hernán Cortés în 1519.
- Împăratul incașilor se numea ...
- Descoperirea unor noi teritorii a dus la dezvoltarea comerțului pe Oceanul ...

II. Precizează două consecințe pozitive și două negative ale marilor descoperiri geografice.

Micul cercetător – proiect

Pornind de la sursele de mai jos, documentează-te și realizează o cronologie a cuceririi Imperiului Aztec de către spanioli. Adaugă proiectul la portofoliul tău.

Cortés îl întâlnește pe Montezuma (Lienzo de Tlaxcala, sec. al XVI-lea)

Masacrul de la Cholula (Lienzo de Tlaxcala, sec. al XVI-lea)

Montezuma zărește o cometă, semn al înfrângerii iminente (din manuscrisul lui Diego Durán, sec. al XVI-lea)

CAPSULA TIMPULUI

Schimbul columbian (numit așa după Cristofor Columb) – sau *Marele schimb* – se referă la schimbul de bunuri (inclusiv plante și animale) și idei care a avut loc între *Lumea Veche* (Europa, Africa și Asia) și continentul american, după descoperirea acestuia. Astfel, în America au ajuns grâul, orezul, mărul, banana, citricele, cafeaua – dar și calul, oaia, iepurele, porcul; în schimb, în *Lumea Veche* au ajuns porumbul, roșiia, cartoful, tutunul, dar și curcanul și alpaca. Au existat însă și consecințe nefaste ale *schimbului* – de exemplu, bolile infecțioase aduse de europeni, care au sfârșit prin a ucide un număr covârșitor de amerindieni.

ȘTIAI CĂ...

Incașii nu foloseau roata? Conceptul se pare că nu le era necunoscut, însă relieful muntos și lipsa animalelor de povară (nu aveau cai, măgari sau cămile) făcea ca această invenție să nu le fie de trebuință.

Lumea Nouă – cunoaștere, misionarism și exploatare

Aventura cunoașterii

I. CIVILIZAȚII PRECOLUMBIENE: AZTECII, MAYAȘII, INCAȘII

Descinzând în *Lumea Nouă*, europenii au făcut mai mult decât să exploreze teritorii necunoscute – ei au interacționat cu popoare și culturi noi. Raportul de forțe era însă inegal, căci amerindienii, chiar dacă numeroși, erau în clar dezavantaj în fața colonizatorilor. Civilizațiile create de ei, deși remarcabile, nu trecuseră, ca dezvoltare, de nivelul Preistoriei. Europeanii erau echipați cu săbii de oțel, armuri, arcebuze* și tunuri. Printre populațiile amerindiene pe care aceștia le-au supus – și, în scurtă vreme, distrus – se aflau și aztecii, mayașii, incașii.

Pagini din cărți mayașe (Codexul de la Madrid)

Mayașii ocupau peninsula Yucatan (și câteva teritorii învecinate). Erau organizați în orașe-stat înconjurate de sate și terenuri agricole, conduse de regi, cărora supușii lor le atribuiau o origine divină. Mayașii aveau un sistem de scriere foarte elaborat și aveau cunoștințe extraordinare de astronomie – înregistrau mișcările planetelor, eclipsele, ciclurile solare și lunare. Orașele lor (printre care Tikal, Palenque și Chichén Itzá) sunt cunoscute mai ales pentru grandioasele piramide în trepte.

Incașii au pus bazele celui mai întins imperiu precolumbian, cu capitala la Cusco. Ei au construit o rețea remarcabilă de drumuri care uneau cele mai îndepărtate colțuri ale imperiului.

Quetzalcoatl – zeitate aztecă a vântului și a înțelepciunii

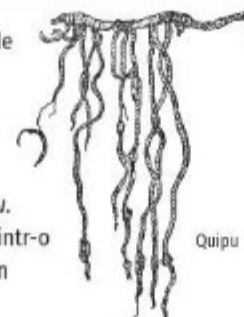
Tezcatlipoca – zeitate aztecă a magiei întunecate, stăpânul cerului nopții

Aztecii, popor războinic, au creat un imperiu cu capitala la Tenochtitlan (pe ale cărui ruine a fost construit Mexico City, capitala Mexicului). Aztecii erau politeiști și practicau sacrificiul uman. Ei trăiau într-o societate ierarhizată – nobili, oameni de rând (negustori, meșteșugari, țărani) și sclavi – și aveau cunoștințe avansate de astronomie, matematică și arhitectură.

Templul lui Kukulkan, piramidă din Chichén Itzá, Mexic

Deși nu aveau un sistem de scriere convențional, ei foloseau, pentru calcule și înregistrarea informației, un sistem bazat pe sfori colorate și noduri numit *quipu*. Orașele lor se caracterizau printr-o arhitectură impunătoare, din blocuri solide de piatră.

Quipu

* arcebuza – pușcă rudimentară din Evul Mediu

II. MISIONARISM

Cucerirea Lumii Noi a fost imediat însoțită de o acțiune agresivă de creștinare a amerindienilor, prin intervenția misionarilor. Amerindienii erau politeiști și întregile lor civilizații erau clădite pe tradiții și ritualuri religioase. Impunându-le cu forța trecerea la credința catolică, arzându-le templele, ucigându-le preoții, distrugând mii de manuscrise și obligându-i să renunțe la însăși identitatea lor, colonizatorii se asigurau de fapt că nu li se va opune rezistență. Au existat și câteva excepții – călugări care, vorbind limbile locale, au încercat să înregistreze istoria și tradițiile amerindiene în manuscrise pe care le avem și azi (Bernardino de Sahagún, Bartolomé de las Casas).

Bartolomé de las Casas (c.1484 - 1566)

Călugăr dominican, deținător al funcției oficiale de Apărător al Indienilor. În această calitate, el a documentat atrocitățile comise de colonizatori asupra amerindienilor și a intervenit în favoarea lor pe lângă regele Spaniei.

III. EXPLOATARE

Odată *Lumea Nouă* cucerită, spaniolii și portughezii au implementat un plan riguros de administrare și exploatare a acesteia. Amerindienii trebuiau să plătească dări colonizatorilor – în bani, produse și forță de muncă. Au fost deschise mine de aur, argint și cupru, unde indigenii erau obligați să muncească în condiții teribile. În unele locuri, atunci când aceștia mureau, familiile erau obligate să trimită înlocuitori. Au fost, de asemenea, înființate întinse plantații de trestie de zahăr.

În urma tratamentului la care au fost supuși, a muncii epuizante și a bolilor aduse de europeni, populațiile amerindiene au fost decimate, astfel că spaniolii și portughezii au trebuit să găsească forță de muncă în altă parte. Așa au apărut în America, la sfârșitul secolului al XVI-lea, sclavii aduși de europeni din Africa. În timp, comerțul transatlantic cu sclavi a devenit o afacere înfloritoare, căreia nu i se va pune capăt decât în secolul al XIX-lea. Din Europa plecau spre Africa bunuri (inclusiv arme de foc), pe care negustorii europeni le dădeau regilor africani în schimbul sclavilor. Aceștia erau apoi aduși, peste Atlantic, în America, unde erau puși să muncească. Produsele obținute din munca sclavilor (zahăr, bumbac, tutun, melasă) erau vândute în Europa. Este un exemplu de comerț triangular (Europa – Africa – America – produse ajunse în Europa).

Explorează și aplică

Citește cu atenție textul și răspunde la următoarele cerințe.

Insula Hispaniola a fost întâia unde s-au așezat creștinii și au răvășit mari pustiiri și au nimicit pe localnici... Creștinii îi băteau cu pumnii, cu bicele și cu bețele. Și apoi începură indienii a căuta mijloace de a alunga pe creștini de pe pământul lor și s-au răscolat, dar jalnice și neînsemnate erau armele lor.

Cu caii, spadele și lăncile lor, creștinii au început să-i măcelărească pe indieni și să săvârșească cruzimi nemaivăzute. Când intrau într-un sat, ei nu lăsau în viață pe nimeni, nici copii, nici bătrâni.

Bartolomé de las Casas, *Scurtă relatare asupra distrugerii Indiilor*

1. Cine a descoperit Hispaniola?
2. Numește, din text, o consecință a colonizării Hispaniolei de către europeni.
3. Cum îți explici faptul că amerindienii nu au reușit să le țină piept creștinilor, deși erau mai numeroși?
4. De ce crezi că autorul îi identifică pe colonizatori după religie (creștini) mai degrabă decât după origine (spanioli)?

În primul capitol ai aflat despre călătoriile și marile descoperiri geografice din secolele XV-XVI, precum și despre colonizarea unor noi teritorii. Amintește-ți ce ai învățat, citind și completând schemele recapitative.

Factori care au favorizat marile descoperiri geografice

Consecințe ale marilor descoperiri geografice

I. Asociază imaginile de mai jos cu numele personalităților reprezentate:

Inițiative portugheze

- o parte importantă a descoperirilor portugheze s-a realizat în timpul regelui Manuel I (rege în anii 1495-1521)
- 1488 – Bartolomeu Dias ajunge în sudul Africii, la Capul Bunei Speranțe
- 1497-1498 – Vasco da Gama descoperă drumul pe apă spre India, ocolind Africa pe la Sud și debarcând în Calicut
- 1500 – Pedro Alvares Cabral ajunge pe coasta de sud a Braziliei

Inițiative spaniole

- 1492 – Cristofor Columb navighează spre vest ajungând în insulele San Salvador și Cuba
- 1493-1504 – Columb întreprinde alte 3 călătorii - Antilele Mici, Trinidad, coasta de nord a Americii de Sud și coasta de est a Americii Centrale
- 1497-1504 – Amerigo Vespucci realizează, în urma expedițiilor maritime care îl poartă până în Brazilia de azi, că a descoperit un nou continent, o *Lume Nouă*, ce va fi denumit America în cinstea lui. (Prima expediție a lui Vespucci se află sub stindard spaniol, dar următoarea se află sub stindard portughez.)
- 1519-1522 – Fernando Magellan realizează călătoria în jurul Lumii (deși portughez la origine, Magellan întreprinde această călătorie sub stindard spaniol și cu finanțare din partea regelui spaniol Carol I)

II. Completează în dreptul legendei numele imperiului colonial – spaniol sau portughez – căruia îi aparțineau teritoriile marcate pe hartă cu verde și cele marcate cu portocaliu.

III. Completează comparația celor două mari imperii coloniale – portughez și spaniol:

Imperiul colonial portughez

- era format din baze maritime și de aprovizionare, forturi militare, precum și _____ aflate pe țărmurile Africii, Coasta vestică a Indiei, Pen. Malacca, Indonezia și China
- în America de Sud, portughezii dețineau teritoriul actualului _____
- era condus de un _____ și apărat de o flotă puternică

Imperiul colonial spaniol

- cuprindea mai ales teritorii din _____, întinzându-se pe teritoriile actualului Mexic, până în America _____ și de Sud
- conchistadorii spanioli au distrus civilizațiile, _____ și _____, nimicind populațiile băștinașe (precolumbiene)
- era împărțit în _____ conduse de _____